

DOI: 10.52363/2414-5866-2022-2-28

УДК 352: 342.25

*Михайлов Д.С., здобувач ЗНУ, м. Запоріжжя,
ORCID: 0000-0002-5512-441X*

Mykhaylov D., PhD-Student of Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia

**СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО
МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В
УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ДУМКИ ГРОМАДСЬКОСТІ**

**THE STATE OF FUNCTIONING OF THE ORGANIZATIONAL
AND LEGAL MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF LOCAL
SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE, TAKING INTO ACCOUNT PUB-
LIC OPINION**

У статті аналізуються особливості організаційно-правового механізму розвитку публічного адміністрування та місцевого самоврядування.

Ключові слова: публічне адміністрування, організаційно-правовий механізм, місцевого самоврядування, розвиток.

The article analyzes the features of the organizational and legal mechanism for the development of public administration and local self-government.

Key words: public administration, organizational and legal mechanism, local self-government, development.

Постановка проблеми. Вплив низки чинників унеможливорює реалізацію реформи децентралізації влади, що є вимогою часу та суспільства, що висувається по відношенню до публічної влади та її органів. Ці вимоги зумовлюють удосконалення, з одного боку, наявної нормативно-правової бази в досліджуваній сфері (наприклад, досі не прийнято законодавчих актів щодо адміністративно-територіального устрою). А з другого боку, організаційного механізму, необхідного для зреалізації реформування. З огляду на це вважаємо, що важливим є впровадження третього (завершального) етапу реформи децентралізації влади України. Крім того, важливим є здійснення оцінювання стану реалізації реформи децентралізації влади, зокрема, з позиції урахування думки самого

населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі дослідженню різних аспектів функціонування місцевого самоврядування присвячені чисельні наукові роботи, зокрема, М. Баймуратова, В. Борденюка, В. Вакуленка, П. Ворони, С. Газарян, С. Домбровської, В. Кампо, В. Куйбіди, Ю. Куца, В. Мамонової, С. Майстра, М. Орлатого, А. Помази-Пономаренко, А. Янчука та ін. [1–2]. Разом із тим залишається потреба в дослідженні нових аспектів реформування місцевого самоврядування відповідно до існуючого законодавства та нових вимог суспільства, одним зі способів виявлення яких є проведення анкетувань і застосування методів соціологічного опитування.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану функціонування організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні з урахуванням думки громадськості.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, право та держава – це соціальні інститути, результат розвитку соціуму. Дійшовши згоди в тому, які саме положення моралі переходять у правову площину, а які ні, суспільство тим самим визначило, що все має виникати та розвиватися в межах саме правового поля. Як на момент виникнення права та держави, так і на сучасному етапі їх розвитку важливим є визначення особливостей функціонування територій і задоволення інтересів місцевого населення. Це покликано знизити градус соціального невдоволення та напруги, а тому підтримати на належному рівні соціальну й національну безпеку. З цією метою можуть застосовуватися різні методи оцінювання та залучатися різні інституції (державні, недержавні, наукові та ін.). Безперечно, найбільш комплексно оцінити стан задоволення інтересів громадян можливо за умови залучення до цього публічних інституцій різних рівнів управління, а також експертів.

Зважаючи на це, було проведено дослідження у формі опитування на тему «Ставлення населення до організаційно-правового механізму розвитку місцевого самоврядування в Україні». Під час надання відповіді респондентам була надана можливість обрати декілька варіантів відповіді. Дослідження проведено з 01.03.2022 р. по 31.05.2022 р. (загальна кількість опитаних – 262 особи), з 01.06.2022 р. по 31.07.2022 року (загальна кількість опитаних – 143 особи). Загалом кількість опитаного населення становить 405 осіб. При цьому склався такий відсотковий розподіл респондентів за регіонами: Харківська обл. (34%), Київська обл. (27%), Миколаївська обл. (23%) і Львівська обл. (16%).

Аналіз результатів опитування дає можливість зазначити, що в ньому взяла більша кількість жінок (64%). Це зумовлено тим, що через зовнішню агресію проти України, а також уведений на її території воєнний стан і мобілізацію значна кількість чоловіків не могла бути задіяна в опитуванні.

Зважаючи на це, можемо відзначити, що проведене дослідження певною мірою є зрізом вияву кроскультурних і гендерних чинників на систему безпеки. Передбачаючи дану ситуацію, із самого початку в анкету було закладено питання, які дозволяють виявити вплив таких чинників (див. запитання № 11 «Що, на Вашу думку, є найважливішою проблемою розвитку місцевого самоврядування в Україні?» і № 21 «На Вашу думку, які слід вжити основні заходи, необхідні для забезпечення розвитку місцевого самоврядування в Україні?»).

Щодо віку респондентів, то він розподілився таким чином: 18–28 років (19%); 29–37 років (46%); 38–45 років (24%); 46–55 років (7%); 56 років і старше (4%). Як бачимо, проведене опитування відзначається ще однією науковою цінністю через те, що охопило значною мірою молоде населення, яке є потенційним упроваджувачем та оцінювачем реформ в Україні. Крім того, позитивною відмінністю проведеного дослідження є те, що серед респондентів наявна значна частка є тих осіб:

- 1) які здобули вищу освіту (але не мають наукового ступеня) – 49%;
- 2) які отримали освітній ступінь «магістра» (державного управління, державної служби, публічного управління тощо) – 19%;
- 3) які мають учений ступінь (кандидата наук (доктора філософії) або доктора наук) – 28%;
- 4) які є працівниками органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування.

Це засвідчує те, що до цього опитування долучилася значна частка практиків-фахівців і теоретиків-управлінців (здобувачів вищої освіти, науковців, працівників органів місцевого самоврядування й органів державної влади). Це, у свою чергу, підвищує наукову цінність проведеного опитування зі значною часткою експертів у сфері децентралізації влади, а також реалізації організаційних і структурних реформ.

Отже, визначимо основні результати проведеного дослідження із використанням методу соціологічного опитування. Респонденти відзначили серед інституцій, відповідальних за розвиток місцевого самоврядування, саме органи регіонального та місцевого рівнів. Свідченням цього є результати отримані у вигляді відповідей населення на запитання № 13 «На Вашу думку, хто із суб'єктів державного управління несе найбільшу відповідальність за розвиток місцевого самоврядування в Україні?» (рис. 1). Це, у свою чергу, дає підстави стверджувати, що, по-перше, населення не перекладає відповідальність із себе як жителів громади, наділених можливістю забезпечувати власний розвиток, зокрема, через органи місцевої влади, яким делегували її, а також які є найбільш наближеними до інтересів громадян, що передбачається й реформою децентралізації. А по-друге, у кроскультурному розвитку населення відбуваються зміни, насамперед, у напрямку нівелювання принципу патерналізму. Згідно з цим

принципом держава (в особі вищих органів влади, зокрема, Президента, Парламенту й Уряду України) виступає тим патерном, який зобов'язаний перед людиною, забезпечувати її розвиток в усіх сферах суспільної життєдіяльності.

Крім того, відповідаючи на запитання № 15 «Куди слід звертатися з метою забезпечення розвитку місцевого самоврядування?», респонденти вказали, що, на їх переконання, варто звертатися насамперед до регіональних і місцевих самоврядних органів (обласних, місцевих, сільських і селищних рад) (табл. 1).

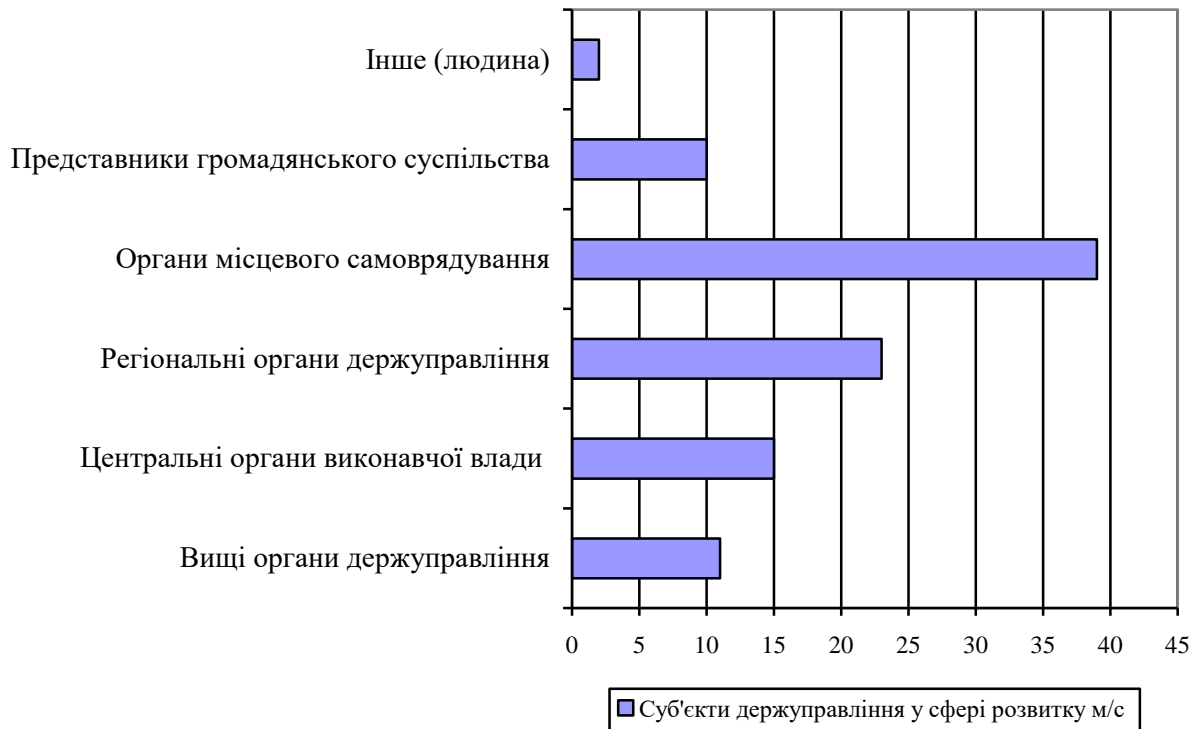

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання «На Вашу думку, хто із суб'єктів державного управління несе найбільшу відповідальність за розвиток місцевого самоврядування в Україні?»

Джерело: авторська розробка

Разом із тим, респонденти відзначають, що розвиток місцевого самоврядування в Україні одним із найбільш важливих питань державної політики. І це логічно, адже саме в її межах окреслюються вектори соціально-економічного розвитку та функціонування місцевого самоврядування. Так, відповідаючи на запитання № 7 «Чи можна назвати розвиток місцевого самоврядування в Україні одним із найбільш важливих питань державної політики?», думки респондентів розподілилися таким чином: так (51%); скоріше так (34%); вагаюсь відповісти (6%); скоріше ні (8%); ні (1%).

Таблиця 1

Відповіді респондентів на запитання «Куди слід звертатися з метою забезпечення розвитку місцевого самоврядування?»

№ з/п	Назва інституції	1	2	3	4	5	6	7	/
1.	До місцевих органів влади загальної компетенції (місцевих державних адміністрацій)	2	6	4	0	0	0	0	12
2.	До місцевих органів влади спеціальної компетенції (територіальних органів ЦОВВ)	7	7	1	1	0	0	0	10
3.	До регіональних самоврядних органів (обласної ради)	2	8	4	5	0	0	0	29
4.	До місцевих самоврядних органів (міських, селищних і сільських рад)	17	5	4	1	0	0	0	46
5.	До депутата місцевого скликання	5	4	6	1	6	0	0	25
6.	До засобів масової інформації	0	0	1	0	0	1	1	4
7.	До громадського об'єднання	1	0	1	1	0	1	1	15
8.	Інше	0	0	0	0	0	0	0	4
9.	Нікуди звертатися не буду	0	0	0	0	0	0	0	5
10.	Важко відповісти	0	0	0	0	0	0	0	5

Джерело: авторська розробка

Респонденти підкреслюють вплив на розвиток місцевого самоврядування, насамперед, регіональної, соціальної та правової політики держави (рис. 2).

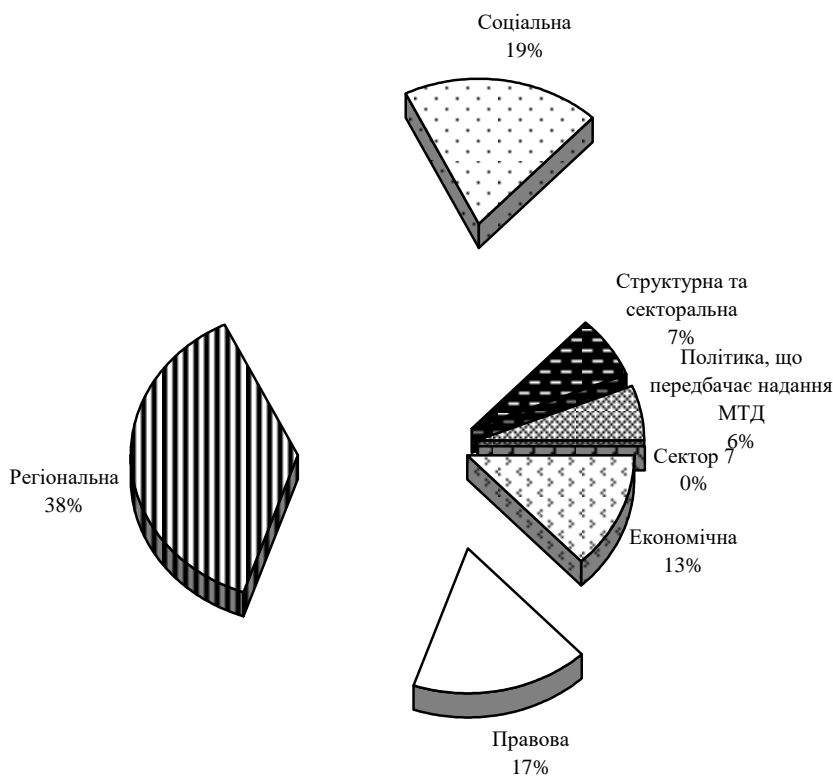

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на питання «На Вашу думку, яка політика держави насамперед забезпечує розвиток місцевого самоврядування в Україні?»
Джерело: авторська розробка

Респонденти оцінюють здебільшого загальний рівень розвитку місцевого самоврядування в Україні, як недостатній (рис. 3). Це зрозуміло, адже реформа децентралізації влади розпочалася не так давно (у 2014 році), завершенню якої перешкоджає низка факторів позасистемного впливу (поширення пандемії COVID-19, зовнішня агресія проти України та ін.).

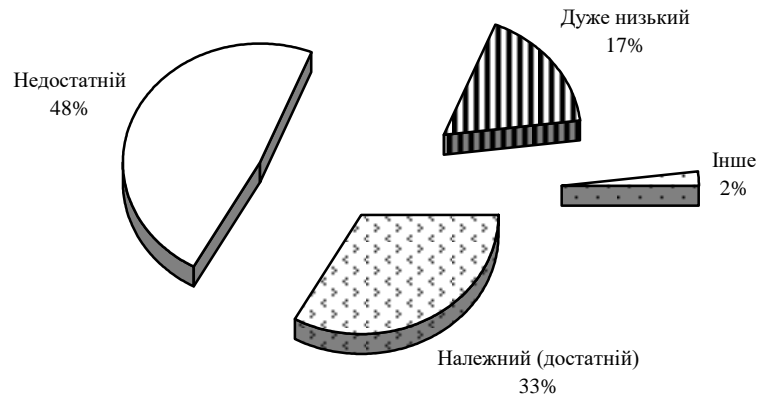

Рис. 3. Розподіл відповідей респондентів на питання «Як Ви оцінюєте, загальний стан (рівень) розвитку місцевого самоврядування по Україні?»

Джерело: авторська розробка

Розгляд даних, отриманих під час проведеного соціологічного дослідження, дає підстави стверджувати, що фахівці висловлюють загальну думку щодо таких аспектів:

1) починаючи з 24.02.2022 року, на вищому та регіональному рівнях активно та продуктивно реалізується інституційний і кадровий потенціал системи публічного управління, насамперед, через діяльність представницьких органів, що обираються населенням (Президент, Парламент, органи місцевого самоврядування);

2) інституційна активність і продуктивність викликала безпрецедентно високий рівень довіри населення, що позитивно впливає на підтримку національної безпеки в Україні загалом і підвищення соціальної згуртованості в її регіонах. При цьому опитані респонденти висловлюють найвищий ступінь довіри в напрямку підвищення рівня національної безпеки саме органам місцевого населення та державної влади регіонального рівня. Так, за даними опитування (запитання № 14 «Якщо в попередньому запитанні Ви обрали «Регіональні органи державного управління» або «Органи місцевого самоврядування», то вкажіть, хто саме з цих суб'єктів несе найбільшу відповідальність за розвиток місцевого

самоврядування в Україні?»):

– 57% населення виступили на підтримку роботи мера міста-герой Харків (Ігоря Терехова);

– 36% – на підтримку роботи мера міста-герой Київ (Віталія Кличка);

– 45,5% – на підтримку роботи голови Миколаївської обласної державної адміністрації (Віталія Кіма);

– 48% – на підтримку роботи голови Харківської обласної державної адміністрації (Олега Сінегубова) та ін.

Висновки. Розгляд результатів від проведення соціологічного дослідження дає змогу стверджувати, що за доволі короткий проміжок часу громадяни України підвищили рівень власної довіри до регіональної еліти. Її представники змоги із самого початку воєнного періоду втримати систему безпеки в окремо взятих регіонах на рівні свого «колоцентра» управління. Установлений факт дав підстави стверджувати про нову віху в парадигмальному розвитку місцевого самоврядування та регіонального управління. Власне кажучи, за результатами опитування виявлено, що має місце формування кадрової безпеки на рівні органів місцевого самоврядування та державної влади в регіонах. Ці органи публічної влади становлять базис національної безпеки України в умовах військового часу. За цих надзвичайно складних умов управлінська еліта в регіонах – найбільш наближена до місцевих жителів і вирішення проблем їхньої життєдіяльності. Саме регіон є тим стратегічним ядром у формуванні національної та соціальної безпеки, а також сталого розвитку держави та її регіонів.

Список використаних джерел:

1. Помаза-Пономаренко А.Л. Правове забезпечення розвитку та безпеки регіонів України в умовах децентралізації й інституціоналізації влади: монографія. Харків: НУЦЗ України, 2020. 190 с.

2. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society // *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. Núm. 42. URL: http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSA_N42/showToc.

References:

1. Pomaza-Ponomarenko A.L. Legal support of development and security of regions of Ukraine in the conditions of decentralization and institutionalization of power [Pravove zabezpechennya rozvytku ta bezpeky rehioniv Ukrayiny v umovakh detsentralizatsiyi y instytutsionalizatsiyi vlady]: monograph. Kharkiv, 2020. Print.

2. Pomaza-Ponomarenko A., Hren M., Durman O., Bondarchuk N., Vorobets V. "Management mechanisms in the context of digitalization of all spheres of society". *Revista San Gregorio*. SPECIAL EDITION-2020. (2020): 42. URL: http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/issue/view/RSA_N42/showToc.